

Projecte LITERASURO

El món del suro
interpretat
a partir del binomi literari
i fotogràfic

Projecte LITERASURO

El suro és matèria i ecologia, indústria i comerç, però també cultura i patrimoni. I és en la difusió d'aquesta vessant cultural que s'ha d'incloure el projecte LITERASURO, la intersecció del móns surer i literari, l'argument per fer exposicions monogràfiques d'autors il·lustrades amb les magnífiques col·leccions fotogràfiques d'època conservades en el mateix Museu, en altres institucions públiques o bé en mans privades.

El món del suro ha gaudit de l'atenció de grans escriptors: Prudenci Bertrana, Josep Pla, Gaziell... (vegeu els exemples que us adjuntem). Les seves són referències diverses, plurals, de qualitat, algunes molt poc conegudes, que creen contrapunts, de manera que es configura una visió polièdrica, una imatge multiforme que va de la idealització a la crítica, de la descripció a la interpretació, de la literatura a la història passant per la sociologia, sempre en majúscules.

L'objectiu del projecte és difondre l'associació suro-literatura-patrimoni fotogràfic, fent que els visitants no restin indiferents, que trobin la identificació, l'emoció, la reflexió...

El projecte LITERASURO consisteix en fer una exposició cada any dedicada a un autor diferent. L'any 2006 coincideix amb la celebració del centenari de *Josafat* de Prudenci Bertrana, per això inaugurarem el projecte amb *L'hereu*, una obra plena de referents surers, de paisatge i dels homes de bosc.

La idea és que, una vegada inaugurades al Museu del Suro, aquesta sèrie d'exposicions pugui ser itinerant per totes aquelles poblacions que ho desitgin. El Museu del Suro ja ha fet itinerar per a majoria de poblacions sureres de Catalunya les següents exposicions: "Ricard Mur; fotògraf del suro", "La dona en la indústria surera", "La pela del suro: activitat compartida, cultures diferenciades"...

**Fragments literaris de diversos
autors**

Projecte LITERASURO

“Sant Feliu de la Costa Brava” de Gaziell

“També a les fàbriques hi esclataven baralles: perquè també hi havia antipaties, enveges, greuges, opinions polítiques i altres petites misèries humanes. Els esvalots que llavors sorgien eren imponents; hauríeu dit que n’anava a passar una de molt crespà, potser amb sang i fetge. Un taper, amb els sentits regirats, les entranyes fregides i la imaginació duta al punt de dalt, és (i era sobretot en el Vuitcents) una mena d’espectacle de la naturalesa. Les paraules més gràfiques, les imatges més imprevistes, els acudits més extraordinaris i els renecs més recargolats li brollaven dels llavis amb una abundor inaudita i una força fatal. Els andalusos i gitanos tenen fama de manejar l’idioma que parlen, amb tanta traça com el ganivet refilat que ells en diuen faca, i treure’n tantes guspines com si el passessin per l’esmolador. Però cap d’ells no compon res, comparat amb el que arriba a fer guspinejar el seu esperit enfebrat un baix-empordanès – taper o bé pescador- que es descorda per cantar-les ben clares”.

“(…) I total res. Com anava dient, sentint els crits i els mots gruixuts, qualsevol hauria pensat que hi hauria una tragèdia. Però, bon punt la renyina arribava al caire de degenerar en abraonament personal, de l’obrador sortia un clam unànime: “nois! Deseu les ganivetes!”. I efectivament: aprofitant les darreres llüisors de seny, mentre anaven llençant les imprecacions més enceses i els insults més feridors, els mateixos contraposats –fossin dos, o tres, o mitja dotzena, i de vegades el taller en pes, dividit en dos bàndols- s’afanyaven a amagar dins el calaix o sota una pila de suro la possible arma que portaven encara a la mà, l’eina de treball que d’un sol cop hauria tallat com un full de paper el braç més robust, en rodella. I era justament després, desarmats tots i del tot, que l’esvalot pujava al punt de dalt, però ja amb les mans netes i sense possibilitat de sang, perquè al més que podia arribar era a un oriol a l’ull, un nas aixafat d’una morma o mitja dotzena de plantofades –exercicis gairebé saludables per a la bona circulació sanguínia i limfàtica d’una gent més aviat sedentària”.

(Gaziell: *Sant Feliu de la Costa Brava*. 1963, p. 165-166).

“Homenots” de Josep Pla

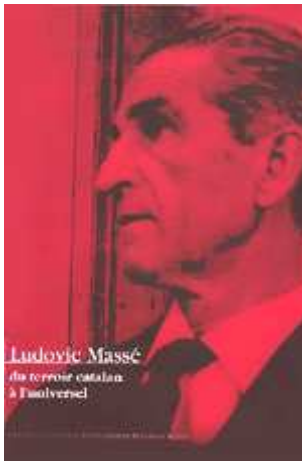
“Fou aquesta fàbrica i en aquest moment el que representa la decadència definitiva de l’artesanat del suro i l’entrada en la industrialització. El pas d’un artesanat determinat a la formació d’una indústria d’escala mundial en unes proporcions mai no vistes (en aquest país) no és pas un problema fàcil i senzill. Feia més de cent cinquanta anys que aquest artesanat anava fent la viu-viu –amb períodes de gran prosperitat alternats amb els de la màxima misèria. Aquest artesanat havia creat una manera de ser cofoia, agredolça, culinària, orfeonística i més o menys divertida. En la primera dècada del segle, el petit món del taper tradicional i clàssic inicià una decadència ineluctable que, malgrat els murs que hi oposà l’enyorança malenconiosa, ja no s’ha pogut aturar un sol moment. Fou un moment trist, per no dir tràgic

Les grans famílies del període artesanal deixaren la seva carcassa econòmica davant del procés de transformació. Els obrers hagueren d’emmollar-se a la disciplina de les màquines, que mai no havien conegut i que en cap moment no havien sospitat que pogués existir. El dia que a Palafrugell se sentí per primera vegada a les sis del matí –llavors es començava a les sis del matí- el corn de Can Joanet Mario (...) quedà pràcticament debolit el període que Dom Pérignon, amb els seus vins escumosos, havia iniciat a Champagne feia un segle i mig. Jo he viscut en la meva època i en aquest país una revolució profunda: ha estat aquesta”.

Josep Pla: “El Sr. Joan Miquel i la industrialització del Suro”. Homenots Segona Sèrie. Obra Completa. Pp 349

“La Terra del Suro” de Ludovic Massé

(...) Les fàbriques s'estenen al llarg dels carrers. Hom les descobreix de lluny estant, baixes i sinuoses, sargides pels milers d'esclats de vitralls i enrajolats; trens de plaer immobilitzats en la llum, al peu de les andanes. M'hi apropo quan sonen, des d'algun indret, les dotze campanades de migdia damunt una ciutat ensopida. Udola una sirena. És la sortida! No, és l'arribada... La gran porta xerica damunt les frontisses, una flota d'homes, de dones i d'infants sense bagatges, vessa com un espès xarop damunt la calçada. Estan polsosos, abaltits, solcats d'arrugues, amargs, hostils. El viatge ha estat dur... I de cop, la llarga fàbrica maquillada pel sol descobreix el seu veritable rostre: darrere les espatlles fatigades, els fronts capficats, els esguards ullerosos, escup el seu alè de bèstia, mostra els seus ullals. Les sagetes de sol en pentinen la polseguera, n'esmolen l'acer i el ciment. Tota la duresa, tot el refinament cruel de la llei moderna, s'exulten en la claror.

Ludovic Massé, La Terra del Suro. 1953. Traducció de Gerard Prohias. En premsa.

“Dos suros cèlebres” de Carles Bosch de la Trinxeria

“Cada dotze anys, a l’agost, veia arribar la colla dels peladors, armats de barres i destrals, seguits de les arreplegadores i els traginers amb llurs matxos. Dos s’enfilen per les branques; els altres a la soca, que ratllen de dalt a baix. Les planxes de suro cauen a terra amb estrèpit, suro superior, trefí de primera classe, per a taps de xampany. És treball cansat que dura tota la matinada... ¡Hi ha tant de branqueig, i la soca és tan gruixuda!... Quan cau el darrer parrac, hi ha un crit d’alegria i un cop de botella... Se senten xerricar els que són dalt les branques; refilen com passarells. L’Avi ha donat el millor que tenia, l’abrigall que el guardava del fred; la saba plora a dolls, vessa llàgrimes amargues. S’ha quedat nu, escorxat, sangonós; dotze anys necessitarà per a vestir-se”.

Carles Bosch de la Trinxeria: Visions de l’Empordà. Dos suros cèlebres. Editorial Barcino, Barcelona 1953.

“L’Hereu” de Prudenci Bertrana

Després de la pela, que solia durar vuit dies, es feia indispensable d'arrusquerar. L'arrusquerar venia a ésser un enrenou plaent, característic, ple de vida i de color, com el trepitjar raïms, el batre i l'espellofar moresc. (...)

Amb la catxutxa de gairell, la pipa a la boca, el llavi de baix enfora i el posat transcendental d'un home que fa una feina delicada, calmós i reflexiu, prenia aqueixes pannes una a una, les amidava de tots cantons amb els seus petits ulls de bosquerol astut i, el mateix que el bon Déu amb les animes dels finats, posava les bones a la dreta i el rebuig a l'esquerra. De tant en tant interrompia la tasca, forfollava en la immensitat de les butxaques dels pantalons, treia una polida vareta de lledoner, llarga d'un pam i mig, i amb el seu ganivet de pelador li feia una petita incisió angular. Cada incisió d'aquestes representava vint dotzenes de peces. Després desava el seu original llibre de comptes, tancava el ganivet, carregava la pipa i reprenia el seu treball consciencios.

Els munts ja classificats emplenaven l'era. Algunes pannes i trossos, de panxa al sol, groguejaven com l'or sense brunyir, d'altres tenien una coloració menys fina, d'ocre o mangra, però el conjunt entre el musc de la rosca produïa un efecte màgic com una floració descomunal.

El pare d'Innocenci, en mànegues de camisa, dret devora en Manon, contemplava l'escampall amb la satisfacció del petit propietari que al cap de l'any talla just i veu arribada l'hora de sortir d'angúnies. Quan el capitost dels peladors prenia de la pila, encara inclassificada, una panna de «trefí», picava l'ullet a l'amo, i l'amo li responia amb un altre gest de satisfacció i de conformitat. Era un sobreentès. Ambdós volien dir la mateixa cosa: si totes fossin com aquesta! ... El senyor Marcel·lí retenia la panna a les mans d'en Manon, passava els dits amb una mena de refinament sensual per la convexitat llisa i homogènia, esguardava la culata, encara amb pegats de terra i molsa, indret vistent en el rusquer, on els ulls dels negociants i dels tapers veurien la qualitat immillorable del «gar». El vell cap de colla, mentre durava l'èxtasi de l'amo, feia gala de la seva sagacitat gairebé detectivesca. Ell sabia de quin tocom havia sortit aquella penca, honra i prestigi d'una sureda, coneixia l'arbre que l'havia llevada i de quina raça de glans havia pervingut. Més tard, remonent de bell nou la pila, ensopegava amb la panna bessona i l'enlairava un instant, a fi que no passés desapercibuda als ulls del senyor, el qual admirava, ensems la perspicacia del seu home de confiança.